

SPOMENIK PADLIM V PRVI SVETOVNI VOJNI V ORMOŽU

14. decembra 1914 je na bojišču v Galiciji na Poljskem padel zadnji ormoški grof Wilhelm Wurmbrand-Stuppach, njegova žena, Irma, zadnja lastnica ormoškega gradu, pa je bila po koncu vojne pobudnica postavitve spomenika žrtvam 1. svetovne vojne z ormoškega območja.²

Spomenik stoji južno od cerkve Sv. Jakoba. Zaradi njegove postavitve je bil imenovan odbor za postavitve spomenika, ki ga je vodil takratni župan, spomenik pa je bil postavljen nekje med letoma 1922 in 1926.³ Točna letnica in priložnost, ob kateri so ga postavili, nista znani. Čeprav je bil nekajkrat obnovljen, se njegov videz v osnovi ni spreminjal. Gre za štirioglat piramidast spomenik iz pohorskega granita, ki so ga postavili v čast in spomin padlim borcem z ormoškega območja. Stoji na štiristranskem cementnem podstavku, ki ima na vsaki strani po tri enako dolge stopnice. Najnižja je dolga 2,75 metra, najvišja pa 1,55 metra. Na tem podstavku stoji granitni spomenik, ki je sestavljen iz treh delov; prvi del je kvadratna plošča velikosti 98 x 98 x 34 cm, drugi del je 4-stranski pravokotni kvader, visok, širok in globok 80 cm. Na vsaki strani ima pritrjeno ploščo iz belega marmorja, na tem kvadru pa stoji 4-stranski, približno 150 cm visok steber v obliki piramide, ki je zgoraj štirioglat ošiljen. Spodnji rob tega stebra meri 66 x 66 cm, zgornji pa je nekoliko manjši.⁴

Na napisnih tablah so izpisana imena žrtev z letnicami in krajem smrti. Na zahodnem delu spomenika je na napisni tabli navedba Spomenik žrtvam svetovne vojne 1914–1918. Na vzhodnem delu so izpisana imena padlih iz Ormoža in Frankovcev, med triindvajsetimi imeni je tudi grof »Wiljem Wurmbrand Stuppach« (njegovo ime je zapisano narobe – op. avtorice). Zraven njega so na tabli izpisana še naslednja imena: Vrabl Jakob, Lah Jožef, Kralj Ferdinand, Kovačič Ivan, Žinko Franc, Kirič Martin, Herga Ivan, Lesjak Franc, Potočnik Friderik, Tušek Aleksander, Gomzi Ciril, Sever Ivan, Kreps Ferdinand, Lorber Franc, Stropnik Feliks, Sever Ivan – vsi iz Ormoža, ter Zidarič Ivan, Otorepec Jožef, Vizjak Matjaž, Štebih Ivan, Žibrat Jakob in Puklavec Matjaž iz Frankovcev. Na južnem delu spomenika je na napisni tabli devet imen s Hardeka: Prapotnik Martin, Slavetič Ivan, Heržič Franc, Zdravec Matjaž, Trstenjak Jožef, Rajh Jakob, Rajh Matjaž, Štucl Tomaž in Pšak Karl, ter devet padlih iz Litmerka: Vincetič Štefan, Volaj Martin, Paučnik Filip, Kosi Blaž, Bac Ivan, Viher Franc, Veselko Simon, Rajh Vid in Horvat Mihael. Na severni strani spomenika sta imeni dveh padlih iz Pušencev (na tabli je zapisano Pušinci – op. avtorice), Kuharič Anton in Goršič Franc ter sedemnajst padlih s Huma: Podgorelec Anton, Pavličič Anton, Viher Jožef, Šterman Matija,



Spomenik padlim v 1. svetovni vojni, okoli leta 1935/36.
Foto: Štefan Hožyan.



Spomenik padlim v 1. svetovni vojni, oktober 2021.
Foto: Katarina Vaupotič.

¹ Katarina Vaupotič, študentka etnologije in kulturne antropologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

² Zgodovinski zapisi, 2019.

³ Kronika mesta Ormož, str. 44.

⁴ Kronika mesta Ormož, str. 48.

Zadravec Franc, Polak Ivan, Pavličič Alojz, Zorjan Anton, Lesjak Jožef, Ivanuša Ivan, Masten Jurij, Vtičar Tomaž, Podgorelec Martin, Sever Matija, Alatič Rudolf, Lesjak Matija in Leben Ivan.

V začetku 2. svetovne vojne so Nemci napisne table odstranili, shranil pa jih je ormoški kamnosek Franc Štrucl. Po vojni so table vrnili na isto mesto. Na str. 44 v Kroniki mesta Ormož je omenjeno, da je bila ena od teh tabel odkrhnjena. Če gledamo spomenik danes, ugotovimo, da napisne table niso istih starosti. Najstarejši sta tabli na jugu in severu, vzhodna, z imenom grofa Wurmblanda, je videti novejša in ima sodobnejšo obliko črk, zato lahko sklepamo, da je bila ravno ta odkrhnjena. Najmlajša je naslovna tabla, za katero so pred leti ugotovili, da manjka, in jo je na pobudo ormoškega fotografa Štefana Hozjana dal leta 2014 na novo izdelati in pritrditi takratni ormoški župan Alojz Sok. Izdelal jo je kamnosek Danijel Vrbančič iz Bukovcev.

Na podstavku spomenika je dobro viden tudi napis Kamnoseška d. Celje (delavnica – op. avtorice), kjer je bil spomenik izdelan.⁵

Leta 2017 je Občina Ormož izdala Odlok o razglasitvi kulturnih spomenikov lokalnega pomena na območju Občine Ormož, v katerega je pod evidenčno številko 20340 evidentiran spomenik padlim v 1. sv. vojni. Za spomenik velja varstveni režim, ki določa, da je »v območju spomenika prepovedano posegati v prostor s postavljanjem objektov trajnega in začasnega značaja, vključno z nadzemno infrastrukturo in nosilci reklam«.⁶ Spomenik se varuje v njegovi avtentični podobi, enako pa velja tudi za njegovo neposredno okolico. Zanimiv vir podatkov so tudi ormoške razglednice. Na eni izmed njih iz leta 1911 je vidno, da spomenika še ni, v sredini 30. let pa ga že najdemo. Vidimo ga tudi na fotografiji Štefana Hozyana st. iz let 1935/36, ki jo danes hrani sin, fotograf Štefan Hozjan ml., ki mi je povedal, da je bil park obnovljen, stara drevesa in rože pa so odstranili in zasadili nove.

Ključne besede: spomenik, Ormož, 1. svetovna vojna, žrtve

Literatura in viri

* Ana Kaučič, *Ormoška grofovska družina Wurmbland-Stuppach*, Zgodovinski zapisi XVI, 2019.

* *Spomenik padlim v I. svetovni vojni*. Uradni vestnik Občine Ormož 21(3), 2017.

* Zgodovinski arhiv na Ptuj, SI_ZAP/0070 Rokopisna zbirka, Kronika mesta Ormož 1877–1956, AŠ 27, ov. 68.

⁵ V kroniki je navedeno, da je bil spomenik izdelan v Mariboru, zato je kraj izdelave vprašljiv.

⁶ Uradni vestnik Občine Ormož.